

TYÖRYHMÄ 3: TKI-toiminnan tulevaisuudet maaseudun pk-yrityksissä

Työryhmän vetäjät:

Timo Suutari & Sami Kurki

Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Parlamentaarinen TKI-työryhmä on linjannut tavoitteeksi nostaa t&k-menojen osuus 4 %:iin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Erityisesti toivotaan, että myös pienet ja keski-suuret yritykset lisäisivät tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan panostuksiaan.

Jotta tavoitteisiin päästäisiin, pk-yritykset tarvitsevat vahvempaa vuorovaikutusta TKI-toimijoiden kanssa. Avainasemassa ovat pk-yritysten kumppanuudet koulutus- ja kehittäjäorganisaatioiden kanssa sekä paikallisten ja alueellisten innovaatioekosysteemien kyky kiinnittää TKI-toimintaa ja -rahoitusta yrityksiin.

Työryhmässä kuultiin viisi esitystä, joiden näkökulmat ulottuivat tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kansalliselta ohjaus- ja politiikkatasolta kehittämishankkeiden ja yritystoiminnan tasolle. Esityksissä käsiteltiin maaseutualueilla toimivien yritysten edellytyksiä ja mahdollisuuksia uudistua, kasvaa ja toimia kestävästi.

Joonatan Reunanen Helsingin yliopistosta tarkasteli esityksessään, millaista aluerakennetta nykyinen TKI-politiikka luo ja miten maaseutualueet TKI-politiikassa näyttäytyvät. Kansallisella TKI-politiikalla on taipumus hyödyttää erityisesti sellaisia alueita, joilla tietotalouden rakenteet ovat jo ennestään kehittyneemmät. TKI-politiikan paikkasokeus ja vaikeus hahmottaa supistuvien maaseutualueiden roolia keskittymistä ja vuorovaikutusta korostavassa innovaatiotoiminnassa uhkaavat jättää maaseudun yrityksen entistään heikompaan asemaan.

Matti Ehder-Gahm Etelä-Pohjanmaan korkeakouluyhdistyksestä käsitteli puheenvuorossaan yritysälhtöisen TKI-toiminnan kehittämistä. Etelä-Pohjanmaalla työn tuottavuus ja TKI-toiminnan volyyymi suhteessa asukaslukuun ovat kansallisesti vertailtuna alhaisella tasolla. Maakunnan korkeakoulutoimijat pyrkivät etsimään tähän parannuskeinoja, ja kehittämistyön pohjaksi on haastateltu 300 pk-yritystä, joilta on kysytty mahdollisista TKI-toiminnan esteistä. Keskeisinä huomioina aineistosta nousee esiin muun muassa se, että TKI-toimintaan osallistumattomien yritysten kohdalla kyse on usein tiedon puutteesta ja epävarmuudesta yhteistyötä kohtaan. Yritykset kaipaavat ennen kaikkea kohdennettuja toimenpiteitä, riittävän pitkälle suunniteltuja yhteistyömalleja sekä ketterämpiä hankkeita.

Outi Hakala ja Leena Viitaharju Helsingin yliopiston Ruralia-instituutista tarkastelivat ruoka-alan startup-yrityksiä osana maaseutujen TKI-aktiivisuutta. Ruoka-alan startup-yrityksille on maailmanlaajuisesti tarjolla rahoitusta varsin hyvin. Toisaalta elintarvikealan yritysten TKI-aktiivisuudessa on parantamisen varaa. Maaseuduilla sijaitsee monia resursseja, joita ruoka-alan startup-yritykset voivat hyödyntää, mutta näiden yritysten houkuttelevaaminen pääkaupunkiseudun ja yliopistokaupunkien ulkopuolelle edellyttää erityisiä alueellisia ja paikallisia toimia sekä kiinnostavan yrittäjäekosysteemin olemassaoloa. Esityksessä kuvattiin esimerkkinä alan yrityksissä pilotoituja neuvonantajaryhmiä, jotka parhaimmillaan voivat toimia sillanrakentajina TKI-toimijoiden ja yritysten välillä.

Marja Alastalo ja Katariina Kalliokoski Suomen Yrittäjäopistosta pohtivat maatalojen menestyksen taustalla olevia tekijöitä ja nostivat esiin ratkaisevana tekijänä maatalon

johtamisosaamisen. Esimerkkinä osaamisen kehittämisestä on eteläpohjalaisille maatalousyrittäjille suunnattu koulutushanke, jossa johtajuutta ja liiketoimintaosaamista on vahvistettu työnohjauksellisin menetelmin ja tukemalla osallistujien kasvupolkuja kohti henkilökohtaisesti asetettuja tavoitteita. Koulutuksen erityispiirteenä on taloudellisten taitojen lisäksi vahva painotus yrittäjän ja hänen läheistensä hyvinvointiin.

Urszula Ala-Karvia ja Ada Trogen Helsingin yliopiston Ruralia-instituutista käsittelevät Suomen, Ruotsin ja Norjan maaseutualueilla toimivaa GENGREEN-hanketta, jossa edistetään kestäväää naisyrittäjyyttä ja alueiden välistä yhteistyötä. Vaikka maaseutualueilla naisyrittäjien määrä on vähäisempi kuin miesten, ovat naisyrittäjät kiinnittyneet lähiympäristöönsä ja heidän koetaan ratkaisevan monia kestävyys- ja vastuullisuuteen liittyviä haasteita yritystoiminnassa. Hankkeessa on ilmennyt, ettei pelkkä naisyrittäjien oman osaamisen kasvattaminen riitä, vaan heidän on kyettävä verkostoitumaan entistä paremmin. Tätä on edistetty hankkeessa esimerkiksi living lab -toiminnalla.

Esitysten jälkeen käydyissä keskusteluissa nousi esiin, että kansallisen TKI-järjestelmätason ja yksittäisten yritysten innovaatiotoiminnan tason välimaastossa alueelliset ja paikalliset ekosysteemit toimivat käytännössä hanketoiminnan varassa ja ehdoin. Ekosysteemien toimijat, olivatpa sitten korkeakouluja ja oppilaitoksia tai kuntia ja elinkeinojen kehittäjiä, mukauttavat toimintansa omien strategisten tavoitteittensa, toimintaa ohjaavien kannustimiensa ja ohjelmaperusteisen kehittämisen tavoitteiden mukaan. Etenkin pk-yritysten voi olla vaikeaa osallistua pitkäkestoisiin projekteihin, koska yrityksissä odotetaan TKI-toimintaan osallistumisesta varsin nopeaa lisäarvoa. Tämän vuoksi loppukeskustelussa peräänkuulutettiin uusia ja ennakkoluulottomia keinoja rakentaa kumppanuuksia pk-yritysten sekä koulutus- ja kehittäjäorganisaatioiden kesken.